

Joh. Calvijn

Want gij, daar gij leraars behoort te zijn vanwege den tijd, hebt wederom van node, dat men u lere, welke de eerste beginselen zijn der woorden Gods; en gij zijt geworden, als die melk van node hebben, en niet vaste spijs. Want een iegelijk, die der melk deelachtig is, die is onervaren in het woord der gerechtigheid; want hij is een kind. Maar der volmaakten is de vaste spijs, die door de gewoone de zinnen geoefend hebben, tot onderscheiding beide des goeds en des kwaads, Hebr. 5:12-14.

Hebr. 5:12 *Want gij, die behoort leeraars te zijn.* Dit bestraffen brengt wonderlijke prikkelingen met zich, om de Joden op te wekken uit hun traagheid. Hij zegt, dat het een vreemd ding is, en voor hen een grote schande, dat ze nog jonge leerkinderen zijn, in plaats dat ze wel hooggeleerden behoren te wezen. Gij behoort (zegt hij) anderen te leren, maar gij zijt zelf nog geen jongens van een middelbare leer: want gij verstaat nog de eerste beginselen niet van de Christelijke leer. En om hen meer te beschamen, zo zegt hij: De beginselen, gelijk men zegt, het abc. Het is wel waar, dat wij ons leven lang leren moeten: want deze is waarlijk wijs, die weet, hoeveel hem nog ontbreekt, eer hij volkomen verstand heeft. Maar wij moeten lerende zoveel toenemen, dat wij altijd in onze eerste beginselen niet blijven. En wij moeten ons wel wachten, dat de woorden van Jesaja in ons niet vervuld worden: Gebiedt hier, gebiedt daar, gebiedt hier, gebiedt daar, hier een weinig, daar een weinig; maar veelmeer onze naarstigheid doen, dat de voortgang onzer leringen met den tijd overeenkome. En voorwaar, wij behoren niet alleen de jaren te tellen, maar ook de dagen, den een na den ander, en een iegelijk also zichzelf aan te porren, om meer en meer toe te nemen. Maar er zijn er zeer weinig, die van zichzelf rekenschap des voorleden tijds eisen, en zorgvuldig zijn aangaande het toekomstige. En daarom worden wij terecht van onze traagheid bestraft, omdat de grootste hoop in de eerste leringen blijft hangen. En wat meer is, wij worden vermaand, dat ons aller roeping is, hoe meer verstand wij ontvangen hebben, hoe meer wij schuldig zijn anderen mede te delen, opdat niemand voor zich alleen wijs zij, maar dat een iegelijk zijn wijsheid gebruike tot stichting zijns naasten. En melk van node hebt. De heilige Paulus gebruikt deze zelfde gelijkenis, in 1 Cor. 3:1, als hij hun dezelfde misdaad verwijt, of ten minste iets, wat daarmee niet zeer ongelijk is: want hij zegt, dat zij geen zware spijs kunnen verdragen, omdat zij nog vleselijk zijn. De melk is dan de eerste lering voor degenen, die nog onwetende zijn. De heilige Petrus neemt dit in een anderen zin, als hij hebben wil, dat wij de onvervalste melk zullen begeren. Gelijk daar ook tweeërlei kindsheid is, te weten, in de boosheid en in het verstand. Want de heilige Paulus zegt aldus: Zijt geen kinderen in het verstand, maar in de boosheid. Daarom die zo teer en lekker zijn, dat zij niet een leer vatten kunnen, die een weinig diepzinnig is, worden tot hunne schande kinderen genaamd. Want het is het rechte gebruik der leer, met ons also om te gaan, dat wij mogen opwassen tot een volkomen man, tot de mate der grote volheid van Christus, opdat wij niet meer kinderen zijn, die bewogen en omgevoerd worden met allerlei wind van leer, gelijk het in Efeze 4 : 14 staat. Het is wel waar, dat

men het hun vergeven moet, die Jezus Christus nog niet gesmaakt hebben, zo ze de zware spijs nog niet kunnen verdragen: maar degene, die naar zijn tijd, dien hij gehad heeft, behoorde te wassen, en in zijn kindsheid blijft, is niet waardig, dat men hem zal vergeven. Want wij zien, dat Jesaja den verworpenen dit kenteken geeft, dat zij den kinderen gelijk zijn, die nog onlangs van de borsten genomen zijn. Het is wel waar, dat de lering van Jezus Christus de kinderen zowel met melk bedient, als de ouden van jaren met vaste spijs. Maar gelijkerwijs het kind opgevoed wordt met zijn voedstersmelk, niet opdat het altijd bij de borst blijven zou, maar opdat het allengskens gewoon worde gemaakt om sterker spijs te nuttigen, alzo moet men ook in den beginne de melk der Schrift zuigen, opdat wij daarna met hetzelfde brood gevoed en onderhouden worden. Verder, zo stelt hij hier zulk onderscheid tussen melk en vaste spijs, dat hij nochtans door beide de gezonde leer verstaat. Maar de ongeleerden beginnen op een andere manier, en die nu geleerd zijn, worden weer anders bevestigd.

Hebr. 5:13 *Want zo wie der melk deelachtig is.* Hierdoor verstaat hij degenen, die door hun zwakheid de vaste leer nog verwerpen. Want degene, die tot zijn ouderdom gekomen is, gruwet niet voor de melk, maar hij bestraft hier de kindse zinnen, dewelke een oorzaak is, dat God gedwongen is om met ons kinderlijk te spreken. Zulke kinderen ontkent hij dan onbekwaam te zijn om aan te nemen. Het woord der gerechtigheid, verstaande door het woord gerechtigheid, de volmaaktheid, waarvan hij terstond hier in het navolgende zal spreken. Want naar mijn verstand, spreekt de apostel hier niet van de kwestie, hoe wij voor God gerechtvaardigd zijn: maar hij neemt dit woord eenvoudig voor de zuiverheid der kennis, die ons tot de volkomenheid brengt. Welk ambt de heilige Paulus het Evangelie toeschrijft, alsof hij zeide: Degenen, die zichzelf in hun ongeschiktheid pluimstrijken, zijn uitgesloten buiten de zuivere kennis van baar is, omdat zij nimmermeer tot het rechte einde geraken, noch ook nader komen. Christus, en dat daardoor de leer des Evangelies in hen onvruchtbaar is, omdat zij nimmermeer tot het rechte einde geraken, noch ook nader komen.

Hebr. 5:14 *Maar den volmaakten komt de vaste spijs toe.* Hij noemt de volwassenen volmaakt, en stelt ze tegen de kinderen. Gelijk in 1 Cor. 2 : 6 14:20 en Ef. 1:13 staat. Want mannelijke ouderdom, die ten halve is tussen kindsheid en ouderdom, is de staat des menselijken levens. Maar hij noemt ze figuurlijk, mannen in Christus, die geestelijk zijn. Hij wil, dat alle Christenen zulks wezen zullen, dat zij enige hebbelijkheid uit het gedurig gebruik verworven hebben, om te onderscheiden tussen het goed en kwaad. Want wij zijn anders in de waarheid niet gesticht gelijk het behoort, tenzij wij door haar hulp voorzien zijn tegen alle satansleugen: want hierom wordt zij een geestelijk zwaard genaamd. En Paulus tekent ons dit gebruik der gezonde leer aan, als hij zegt, opdat gij niet bewogen wordt met allerlei wind van leer. En voorwaar, wat zal het geloof zijn, blijft het hangen tussen de valsheid en waarheid? Zal het niet ten allen tijde kunnen verzwakt worden? En de apostel niet tevreden zijnde om met één woord zijn mening uit te spreken, zet daar den gansen zin, om te tonen dat wij nimmermeer zullen ophouden, totdat wij aan alle zijden voorzien en gewapend zijn om te vechten met den woorden Gods, opdat de satan geen middel vinde, om in ons door zijn valsheid ingang te hebben. Hieruit blijkt wat Christenheid in het pausdom is, waar niet alleen grote onwetendheid geprezen wordt, onder het deksel van simpelheid, maar den volke ook scherpelijk verboden is, dat zij geen ding gewis noch zeker verstaan kunnen. Het is licht (zeg ik) om te oordelen, van wat geest zij gedreven worden, die bij groot verlies verbieden aan te roeren, wat de apostel gebiedt, altoos vlijtig daarmede om te gaan; degenen, die daar versieren dat het een prijselijke onachtzaamheid is, welke de apostel hier zo scherpelijk bestraft; die het woord Gods wegnemen, hetwelk de enige regel is, om alles wel te onderscheiden: nademaal ons de apostel hier verkondigt, dat het allen Christenen nodig is te onderscheiden. Bij degenen, die de vrijheid hebben, te onderzoeken, zowel in het horen als in

het lezen, waar de duivelse verbodening te niet gedaan is, daar is alzo grote traagheid, alsof hun de leer verboden ware. Aldus ongeoeffend zijnde, zijn wij bot en beroofd van oordeel.

Daarom, nalatende het beginsel der leer van Christus, laat ons tot de volmaaktheid voortvaren; niet wederom leggende het fondament van de bekering van doode werken, en van het geloof in God, Van de leer der dopen, en van de oplegging der handen, en van de opstanding der doden, en van het eeuwig oordeel. En dit zullen wij ook doen, indien het God toelaat. Want het is onmogelijk, degenen, die eens verlicht geweest zijn, en de hemelse gave gesmaakt hebben, en des Heiligen Geestes deelachtig geworden zijn, En gesmaakt hebben het goede woord Gods, en de krachten der toekomende eeuw, En afvallig worden, die, zeg ik, wederom te vernieuwen tot bekering, als welke zichzelf den Zoon van God wederom kruisigen en openlijk te schande maken, Hebr. 6:1-6.

Hebr. 6:1 *Daarom, de leer.* Nadat hij de Joden scherpelijk bestraft heeft, zo vermaant hij ze, dat ze de beginselen nalatende, zich benaastigen zullen om tot het rechte einde te komen. Want hij noemt de leer van het beginsel de kinderleer, waarmede de ongeoeffenden eerst beginnen, als men ze in de kerk aanneemt. Dat hij hun nu deze verbiedt na te laten, geschiedt niet, omdat de gelovigen ze behoren te vergeten, maar omdat men in dezelve niet moet blijven hangen. Hetwelk beter bekend wordt door de gelijkenis van het fundament, dat terstond daarna volgt. Want als men een huis wil bouwen, moet men van het fundament niet wijken; nochtans ware het bespottenswaardig, dat men altijd daarover was werkende. Want hoewel men het fundament legt, om der bouwing wil, degene die zichzelf alleen bezighoudt om dat te leggen, zonder daar voorts op te bouwen, doet deze niet een zotte daad? In één woord, gelijk men van het fundament begint, zo moet zich ook de werkmeester benaastigen, dat het huis zijn voortgang hebbe in het opbouwen. Daar is een dergelijke rede in de Christenheid, want wij worden gegrond lerende onzen leerjongens leringen, maar terstond moet er een volkomener leer navolgen, die de bouwing volmake. Daarom, die in hun eerste beginselen blijven hangen, doen verkeerdelijk, want zij werken naar geen zeker voorgesteld einde: gelijkerwijs de timmerman of metselaar al zijn arbeid aanwendt om het fundament te leggen, en dat hij inmiddels geen zorg draagt om het werk af te maken. Hierdoor wil hij, dat ons geloof allereerst alzo gegrond zal zijn, dat het omhoog rijze, opdat het door dagelijkse toeneming in het einde volwassen worde.

Des berouws van doode werken. Hier heeft hij gezien op het gebruik van de kinderleer, waaruit men een bewijsbaar vermoeden kan nemen, dat deze brief niet terstond geschreven is in den beginne, toen men het Evangelie eerst verkondigde, maar toen daar al enige bepalingen in de kerken verordend waren. De manier daarvan was deze: Dat degene, die eerst in de religie onderricht was, zijn geloof beleeft, eer hij tot den doop aangenomen werd. Er waren zekere artikelen, die de herder den nieuw onderrichte afvraagde, gelijk men uit de getuigenissen van vele oudvaders zien kan, en deze afvraging geschiedde meest uit de twaalf artikelen onzes geloofs. Dit was de ingang der kerk voor degenen, die tot hun ouderdom gekomen waren, en Christenen wilden zijn, en tevoren vreemd van het geloof van Jezus Christus waren geweest. De apostel spreekt van dit gebruik, omdat men aan al zulke nieuw onderrichten niet veel tijds gaf om onderwezen te worden in de leer der Christelijke religie: maar gelijkerwijs een meester zijn jongeren het abc leert, opdat ze terstond daarna hoger mogen geleerd worden. Maar laat ons aanmerken wat de apostel zegt. Hij noemt hier berouw en geloof, waarin de volkomenheid des Evangelies ligt. Want wat beveelt Jezus Christus zijnen jongeren anders, dan dat zij geloof en berouw zullen prediken? Daarom als de heilige Paulus betuigen wil, dat

hij zijn ambt getrouwelijk bediend heeft, zo verhaalt hij, dat hij altijd zorgvuldig is geweest, om gedurig deze twee stukken den hoorders in te drukken. Het schijnt wat vreemds, dat de apostel hier gebiedt, dat zij den grond des berouws en geloofs niet wederom leggen zullen, waarin zij nochtans den gansen loop huns levens moesten volharden.

Maar hij zet daarbij: *Van dode werken*. Hij toont wel, dat hij van het eerste berouw spreekt, als men pas een Christen begint te worden: want hoewel alle zonde een dood werk is, of omdat het den dood voortbrengt, of omdat het uit den geestelijken dood der zielen komt, nochtans de gelovigen, die door den Geest Gods herboren zijn, worden niet eigenlijk gezegd van de dode werken af te staan. Het is wel waar, dat de wedergeboorte in hen niet dan begonnen is, maar hoe weinig zaad van een nieuw leven zij in zich hebben, hetzelfde is nochtans oorzaak, dat zij voor God niet meer dood gerekend worden. Daarom vervat hij hier de gemene boete niet, die men zorgvuldig tot het einde toe moet overdenken: maar hij geeft hier alleen te kennen het begin van de boete, waardoor die onlangs bekeerd zijn tot het geloof, zich schikken om een nieuw leven te leiden. Ook het woord geloof, beduidt hier het korte begrip der ware leer, hetwelk men gemeenlijk de twaalf artikelen des geloofs noemt. Hiertoe dient ook de opstanding der doden en het eeuwige oordeel. Want deze twee stukken zijn van de grootste verborgenheid der hemelse wijsheid. Hiertoe strekt het rechte einde van onzen Christelijken godsdienst, waartoe wij ons gedurig moeten bevljtigen. Maar omdat dezelfde zaak op een andere manier den ongeoeffenden voorgehouden wordt, dan dengenen, die nu enigszins in de leer zijn toegenomen, zo wijst ons de apostel aan een gemeen gebruik van vragen, te weten: Gelooft gij in de opstanding der doden? Gelooft gij het eeuwige leven? Dit geschiedt den kinderen, alleen voor eenmaal. Daarom wederom in hetzelfde te treden is niet clan achterwaarts gaan.

Hebr. 6:2 *Der leer der dopen*. Sommigen lezen dit afzonderlijk: Der dopen en der leer, maar ik lees het liever samen: Van de leer des doops, hoewel ik het anders uitleg dan anderen, te weten, dat het is een bijstelling, gelijk het de taalkundigen noemen, en verstaan dat aldus: Niet wederom leggende den grond des berouws en des geloofs in God, van de opstanding der doden: hetwelk een leer is des doops en der oplegging der handen. Want zo gij deze twee stukken, te weten, leer des doops, en oplegging der handen, tussen twee haakjes besluit, zal de tekst veel beter vloeien; en zo men het niet leest met een bijstelling, zo zal dit tweemaal verhalen zeer vreemd luiden. Want wat leer is er in den doop, dan die hij hier verhaalt van het geloof, hetwelk men in God moet hebben: van berouw, van het oordeel, en dergelijke? Voorts meent Chrysostomus, dat hij hier stelt dopen in 't meervoud, omdat zij genoeg het eerste doopsel teniet deden, kerende tot de beginselen. Met welke mening de mijne niet overeenkomt: want deze leer is niet veel dopen toegeschikt. Maar hij noemt dopen de gewone ceremoniën van het dopen, of de verordende dagen van het dopen. Hij voegt de oplegging der handen met den doop tezamen, omdat gelijk er tweeërlei inzettingen waren voor die eerst in de leer des geloofs onderricht waren, zo hebben ze ook tweeërlei ceremoniën gehad. Want de vreemdelingen kwamen tot den doop niet, of zij hadden tevoren belijdenis huns geloofs gedaan. In deze ging dan de onderrichting vooraf. Maar aangaande der gelovigen kinderen, omdat zij aangenomen waren van huns moeders buik aan, en door het recht der belofte aan het lichaam der kerk toebehoorden, dezen werden gedoopt in hunne kindsheid. Uit de kindsheid gegaan zijnde, en als men ze het geloof geleerd had, zo vertoonden zij zich ook om onderricht te worden. In dezen ging de doop vóór de onderrichting, maar men voegde daar toen een ander teken bij, te weten, de oplegging der handen. Deze eene plaats bevestigt alleen genoeg, dat de oorsprong dezer ceremonie van de apostelen gekomen is: welke nochtans naderhand verkeerd is in bijgeloof, gelijk de wereld bijna altijd de goede en heilige inzettingen tot verderving keert. Want men versiert, dat het een sacrament is, waardoor de Geest der wedergeboorte werd gegeven. Door welken nieuwen vond zij het doopsel gescheurd hebben: want wat dien eigenlijk toekwam, hebben ze tot de oplegging der handen getrokken. Wij zullen weten, dat deze ceremonie ingesteld is door de eerste instellers, opdat

het een zonderlinge manier van bidden zou zijn, gelijk Augustinus dat noemt. Het is waar, dat zij door dit teken hebben willen bevestigen de belijdenis des geloofs, die van degenen geschiedde, die eerst uit de kindsheid kwamen: maar zij hebben niets minder bedacht, dan dat zij de kracht des doops zouden verdelen of verscheuren. Waarom wij thans die zuivere instelling behoren na te volgen, en de superstitiën te verbeteren. Deze plaats dient ons ook, om den doop der jonge kinderen te bevestigen.. Want op wat grond zou deze leer anders den een genaamd worden een leer des doops, en den ander van oplegging der handen ? anders dan dat de laatsten onderricht waren in het geloof, nadat zij den doop ontvangen hadden, zodat hun niet meer ontbrak, dan de oplegging der handen.

Hebr. 6:3 *En dit zullen wij doen.* Dit is een verschrikkelijke waarschuwing, maar de apostel bliksemt aldus, omdat de Joden zichzelf pluimstrijkende in hun onachtzaamheid, met de genade Gods niet spotten zouden. Alsof hij zeide: Men moet niet vertoeven tot morgen, want men heeft altijd geen bekwaamheid om te vorderen, en het is ook in des mans macht niet, dat hij in den loopbaan van het ene einde tot het andere springe, als het hem belijft: maar het volharden des loops is een zonderlinge gave Gods.

Hebr. 6:4-5 *Want het is onmogelijk.* Deze plaats heeft er velen oorzaak gegeven, om dezen brief te verwerpen, aangezien de Novatianen zich met dezen wapenden, om den zondigen mensen vergeving der zonden te loochenen. Ja zelfs hebben de Westerse kerken liever gezegd, dat men dezen geen geloof geven zou, omdat zij zeer benauwd werden van de secte der Novatianen, en niet geleerd genoeg waren om hunne argumenten neder te leggen. Maar de mening des apostels verstaan hebbende, zo zullen wij terstond bekennen, dat hierin niets is, dat zulke zotte dwaling enigszins gunstig is, of tot voordeel strekt. Enkele anderen, die de autoriteit van dezen brief bekennen, houdende dezelve voor heilig, willende die ongeschiktheid wegnemen, scheiden daar niet van dan met loze uitvluchten. Want daar zijn er, die dit woord onmogelijk, verslaan voor zwaar, of voor iets dat zelden gebeurt, wat verre is van de betekenis des woords. Daar zijn anderen, en ook de meeste hoop, die het trekken op berouw, waardoor zij, die eerst onderwezen waren, gewoon waren zich te bereiden tot den doop in de oude kerk, alsof de apostelen hun, die gedoopt zouden worden, bevelen hadden te vasten of iets dergelijks. Wat meer is, wat groots zou de apostel zeggen, zo hij loochende, dat het berouw kan herhaald worden, hetwelk een aanhangsel des doops is? Hij verkondigt een verschrikkelijke wrake Gods over degenen, die de genade verwerpen, die zij eens ontvangen hebben. Wat aanzien zou deze sententie hebben, en wat zou deze verschrikkelijks in zich hebben, om degenen vervaard te maken, die onbezorgd en onachtzaam zijn, zo ze ons vermaande, dat er geen plaats meer is voor het eerste berouw? want zulks zou verstaan worden van alle soort van zonden. Wat zullen wij dan zeggen? Wetende dat de Heere hope van zijne barmhartigheid geeft, zonder enige uitzondering, zo is het zeer vreemd te zeggen, dat iemand verstoten wordt, hetzij om wat zaak het zij. De knoop van deze kwestie is in dit woord: Zo zij weder vervallen. Daarom, die de kracht hiervan verstaat, zal lichtelijk van alle zwaarigheid ontlast zijn. Men moet onthouden, dat er tweeërlei val is: de een, die sommigen aangaat, en de ander, die allen gemeen is. Die nu in enig stuk of ook in veel gezondigd heeft, is van den staat eens Christenmenschen afgevallen. Zo zijn dan al de zonden afvallingen. Maar de apostel disputeert hier niet van diefstal, meened, moord, dronkenschap, overspel, of van dergelijke boosheid, maar hij spreekt hier van een algemene afwijking des Evangelies, waarin de zondaar niet alleen ten dele zondigt tegen God, maar ganselijk Gods genade verzaakt.

En opdat dit beter verstaan worde, zo moeten wij hier een tegenstelling maken tussen Gods genade, die hij verhaald heeft en dezen val. Want die van Gods woord afwijkt, die het licht des woords uitblust, die zichzelf berooft van den smaak der hemelse gaven, die de mededeelachtigheid des Geestes verlaat, deze valt. Dat is ganselijk God verzaken. Hier zien wij nu welke degenen zijn, die hij

uitsluit van de hope der vergeving, te weten, de aftreders, die daar vervreemden van het Evangelie van Jezus Christus, hetwelk zij tevoren ontvangen hadden, en van de genade Gods: hetwelk geen mens geschiedt, of hij zondigt tegen den Heiligen Geest. Want degene, die tegen de tweede tafel der wet zondigt, of die door onwetendheid de eerste overtreedt, heeft nog geen schuld aan zulk een afwijking. En ook berooft God de anderen alzo van zijn genade niet (uitgezonderd de verworpenen) dat Hij hun geen hope meer laat. Zo nu iemand vraagt, waarom het geschiedt, dat de apostel hier vermaant van zulke aftreding, aangezien zijn rede tot de gelovigen strekt, van welke zulke boze ongetrouwheid verre was? ik antwoord, dat hij intijds het gevaar aanwijst, opdat zij zich daarvoor wachten zouden: hetwelk wel waardig is te onthouden. Want als wij van den rechten weg dwalen, zo verontschuldigen wij onze boosheid niet alleen bij anderen, maar wij bedriegen ook onszelven. De duivel komt steelsgewijze, en lokt ons allengskens door zijn verborgen kunsten op zulke wijze, dat wij dwalende, niet weten dat wij dwalen: aldus wijken wij af van trap tot trap, totdat wij onszelven bedriegende, geheel afvallen. Dit kan men in velen dagelijks merken. Daarom is het niet zonder oorzaak, dat de apostel alle jongeren van Christus waarschuwt, dat zij zich bijtijds zuljen wachten: want uit slapheid en onachtzaamheid komt gemeenlijk een traagheid, die zeer zorgelijk is : waarop een vervreemding des Geestes volgt. Wijders moet aangemerkt zijn, met wat loffelijke titelen hij de kennis des Evangelies versiert. Hij noemt hetzelfde een verlichting: waaruit volgt, dat de mensen verblind zijn, totdat Christus, die het licht der wereld is, hen verlicht. Hij noemt dat, een smaak der hemelse gaven, daarmede te kennen gevende, dat de gaven, die ons in Christus geschonken worden, boven de natuur en wereld gaan, en nochtans dat men die smaakt door het geloof.

Hij noemt dat: Een mededeelachtigheid des Heiligen Geestes, omdat Deze een iegelijk uitdeelt alle licht en verstand, naar zijn welgevallen, zonder welke niemand kan zeggen dat Jezus de, Heere is; die ons de ogen van ons verstand opent, en de verborgenheid Gods openbaart. Hij noemt dat: Een smaak van het goede woord Gods, daarmede te kennen gevende, dat ons de wil Gods niet geopenbaard is op één, maar op alzulke wijze, dat Hij ons zeer lieflijk vermaakt. In één woord, hij toont door deze bijstelling, wat onderscheid er is tussen de wet en het Evangelie: omdat de wet in zich niet heeft dan strengheid en oordeel, en dat het Evangelie een genadig getuigenis is van de liefde Gods jegens ons, en van zijn vaderlijke goedertierenheid. Ten laatste noemt hij het: Smaak der krachten van de toekomstige wereld, door welk woord hij te kennen geeft, dat wij door het geloof als aangenomen zijn in het rijk Gods, opdat wij in den geest zouden zien de weigelukkige onsterfelijkheid, die voor onze zinnen verborgen is. Laat ons dan zekerlijk weten, dat het Evangelie anders niet bekend wordt gelijk het behoort, dan door de verlichting des Heiligen Geestes, en op zulke wijze als wij ons van de wereld afscheiden, worden wij verheven in den hemel, en nadat wij de goedheid Gods gesmaakt hebben, rusten wij in zijn woord. Maar hier rijst nu een nieuwe kwestie, hoe het kan geschieden, dat die eens daartoe gekomen is, daarna wederom valt? Want de Heere roept niemand krachtig, dan de uitverkorenen, en de heilige Paulus geeft getuigenis, dat het waarlijk zijn kinderen zijn, die van zijn Geest gedreven worden, en leert ook dat dit een zeker teeken is der aanneming, als Jezus Christus iemand van zijn Geest heeft deelachtig gemaakt.

Maar nochtans zijn de uitverkorenen uit het gevaar des dodelijken vals. Want de Vader, die ze in hoede en bescherming van Christus zijn Zoon heeft gegeven, is groter dan al wat er is. En Jezus Christus belooft, dat Hij voor hen allen zorgvuldig zal zijn, opdat er niemand verloren ga. Ik antwoord waar te zijn, dat God alleen zijn uitverkorenen die ere doet, en hun den Geest der wedergeboorte geeft, en dat zij hierin van de verworpenen onderscheiden zijn, omdat zij zijn beeld gelijkvormig zijn, en den voorpenning des Geestes in hope van eeuwige erve ontvangen, en dat het Evangelie in hunne harten verzegeld is door denzelfden Geest: maar ik zeg dat dit niet verhindert, dat Hij ook de verworpenen besprengt en besproeit met den smaak van zijne genade, en hunne geesten verlicht met enige vonkskens zijns lichts, Hij laat hen ook zijn goedheid smaken, en drukt ook enigszins zijn

woord in hunne harten. Waar zou anders dat tijdgeloof zijn, waarvan de heilige Markus leert. Zo is er dan ook enige kennis in de verworpenen, die naderhand verdwijnt en vergaat, of omdat zij zo diepe wortelen niet had, gelijk het wel behoorde, of omdat zij vertreden zijnde, niet voorts opkomt. De bevinding en aanmerking van zodanige dingen is een toom, waardoor ons de Heere in vreze en ootmoedigheid houdt. En voorwaar, wij zien nog zonder dat, hoezeer de menselijke natuur genegen is tot onachtzaamheid en dwaas betrouwen, hoewel nochtans onze zorgvuldigheid zodanig behoort te zijn, dat zij den vrede der consciëntie niet verstore. Want de Heere richt tot eenmaal in ons het geloof op, en temt ook het vlees; en daarom wil Hij, dat het geloof blijve als in een zekere haven, en zoetelijk ruste: maar Hij oefent het vlees door verscheidene aanvechtingen, opdat het door ledigheid niet te dartel worde.

Hebr. 6:6 Dat zij wederom vernieuwd worden tot bekering. Hoewel dit wat hard schijnt, nochtans die also gestraft wordt vanwege zijn aftreding, heeft geen oorzaak om God van wreedheid te beschuldigen. En dit strijdt niet met andere plaatsen der Schrift, waarin Gods barmhartigheid den zondaren voorgedragen werd, zo haast als zij gezucht hebben: want hier wordt een oprecht berouw begeerd, waarvan die eens van het Evangelie afgeweken is, nimmermeer waarlijk wordt aangeroord. Want zodanigen, die van Gods Geest beroofd zijn, gelijk zij wel verdiend hebben, zijn gevallen in een verkeerden zin, omdat zij onder des duivels macht zijnde, niet ophouden, totdat zij gevallen zijn in verdoemenis. Hierdoor hopen zij zonde op zonde, totdat zij ganselijk onverstandig zijnde, God verachten, of Hem als mistroostige mensen haten. Ziet, dit is het einde van alle aftreders, te weten, dat zij geslagen zijnde met onverstand, niets vrezen; of zij verschrikken voor God, die hun richter is, omdat zij Hem niet ontvlieden kunnen. In één woord, de apostel vermaant ons hierdoor, dat het berouw niet is in den wil des mensen, maar dat het God alleen dengenen geeft, die nog niet gans en al van het geloof gevallen zijn. Welke vermaning ons bovenmate zeer nut is, opdat wij niet door uitstel van dag tot dag, meer en meer van God vervreemden. Met deze spreuken spotten de goddelozen, en zeggen, het is genoeg, mits zij zich bekeren van hun boos leven in de laatste ogenblikken huns levens: maar als het daartoe komt, zo bewijzen zij wel door de verschrikkelijke pijn, die zij in hun consciënties lijden, dat eens mensen bekering geen gemeen werk is, en zo lichtelijk niet geschiedt, als zij zichzelf wel hebben wijs gemaakt. Nu het dan also is, dat de Heere geen vergeving belooft dan dengenen, die leedwezen hebben van hunne boosheid, zo mag men zich niet verwonderen, indien degenen vergaan, die door mistroostigheid of versmading hardnekkig tot hun eigen val lopen. Staat nu iemand wederom op, zo moet men zeggen, dat hij niet geheel afgeweken is, hoewel hij nochtans anders zwaarlijk gezondigd kan hebben. Omdat zij wederom kruisigen. Dit voegt hij hier ook bij, om de strengheid Gods te beschermen tegen de valse beschuldigingen der mensen: want het zou niet sluiten, dat God de aftreders vergevende zijn. Zoon tot spot zou laten. Zij zijn dan onwaardig, dat hun GOD vergeve Verder, dit is de reden, waarom hij zegt, dat Christus wederom gekruisigd wordt, omdat wij met Hem sterven, op deze voorwaarde om altijd te gedenken een gedurig nieuw leven. Die dan weder vallen in den dood, behoeven een tweede offerande, gelijk wij zien zullen in hfdst. 10.

Zichzelfen kruisigende. Dat is, zoveel als in hen is: want dit zou also wezen, en bijwijze van spreken, Jezus Christus zou omgeleid worden in triomf door spot en oneer, zo de mensen na hun afwijking, als het hun goed dacht, wederom tot Hem konden keren.